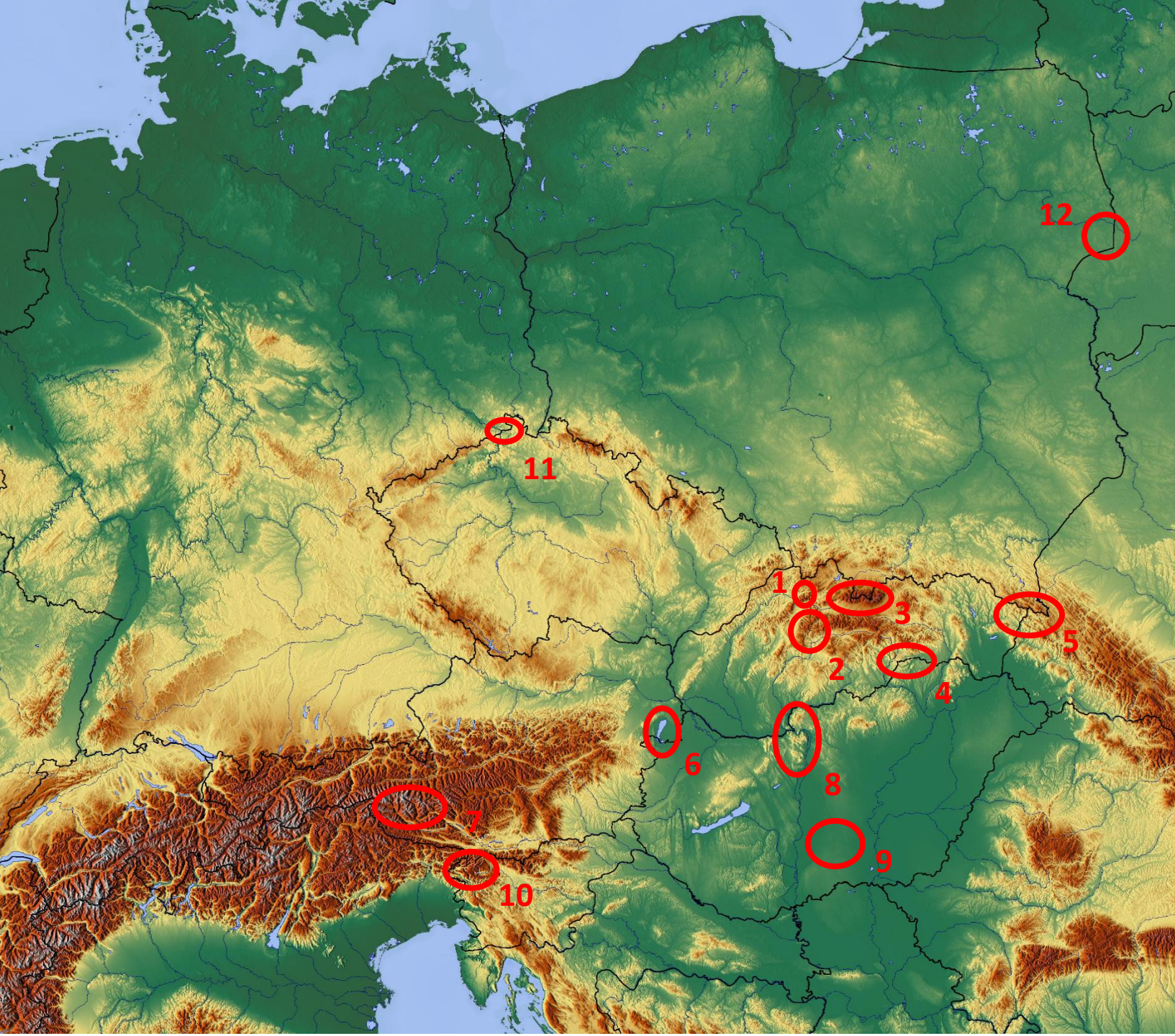

Chráněná území střední Evropy

- Bi9980
- Podzimní semestr lichých let
- Přednášky 2 hodiny týdně (2019, po 12–14), účast doporučena
- 2+2 kredity
- Zkouška ústní
- Hlavní cíle:
 - Představit přírodu střední Evropy na příkladech vybraných chráněných území
 - Zasadit přírodu České republiky do širšího středoevropského kontextu
 - Představit vybrané ekofenomény charakteristické pro středoevropskou krajinu
 - Vnímat středoevropskou přírodu v její komplexnosti

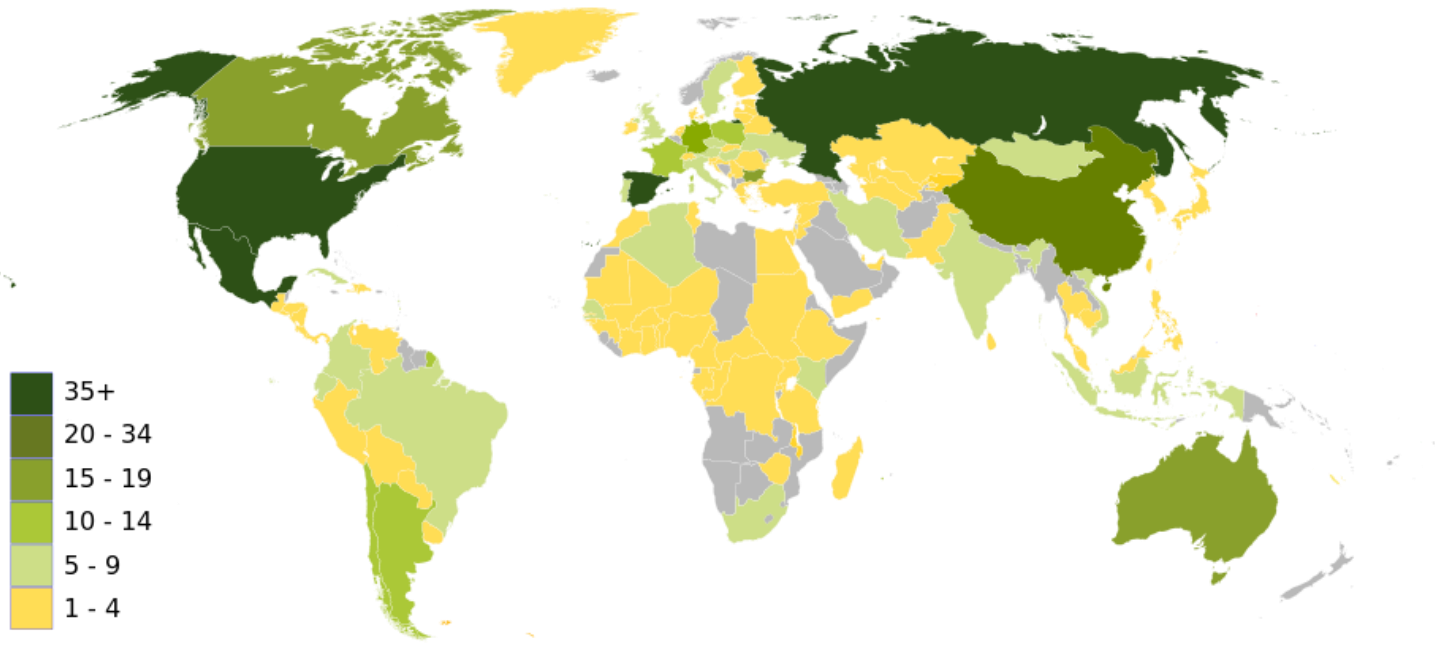

O čem to bude:

- 1 - Malá Fatra
- 2 - Veľká Fatra
- 3 – Tatranský/Tatrzański
- 4 - Slovenský kras/Aggteleki
- 5 - Poloniny/Bieszczady/Užanskij
- 6 - Neusiedler See-Seewinkel/Fertő-Hanság
- 7 - Hohe Tauern
- 8 - Duna-Ipoly
- 9 - Kiskunsági
- 10 - Triglav
- 11 – České/Saské Švýcarsko
- 12 – Białowieski/ Belovezhskaya Pushcha

Kategorie velkoplošných chráněných území střední Evropy

- **Národní park** - všechny střeoevropské země mají tuto kategorii
- **Chráněná krajinná oblast** a její analogie zpravidla také nechybí
- **Ptačí oblast** – spolu s **EVL** kategorie v rámci soustavy NATURA 2000
- **Biosférická rezervace** – program MaB v rámci UNESCO

Biosférické rezervace ve světě

Velkoplošná chráněná území v Evropě

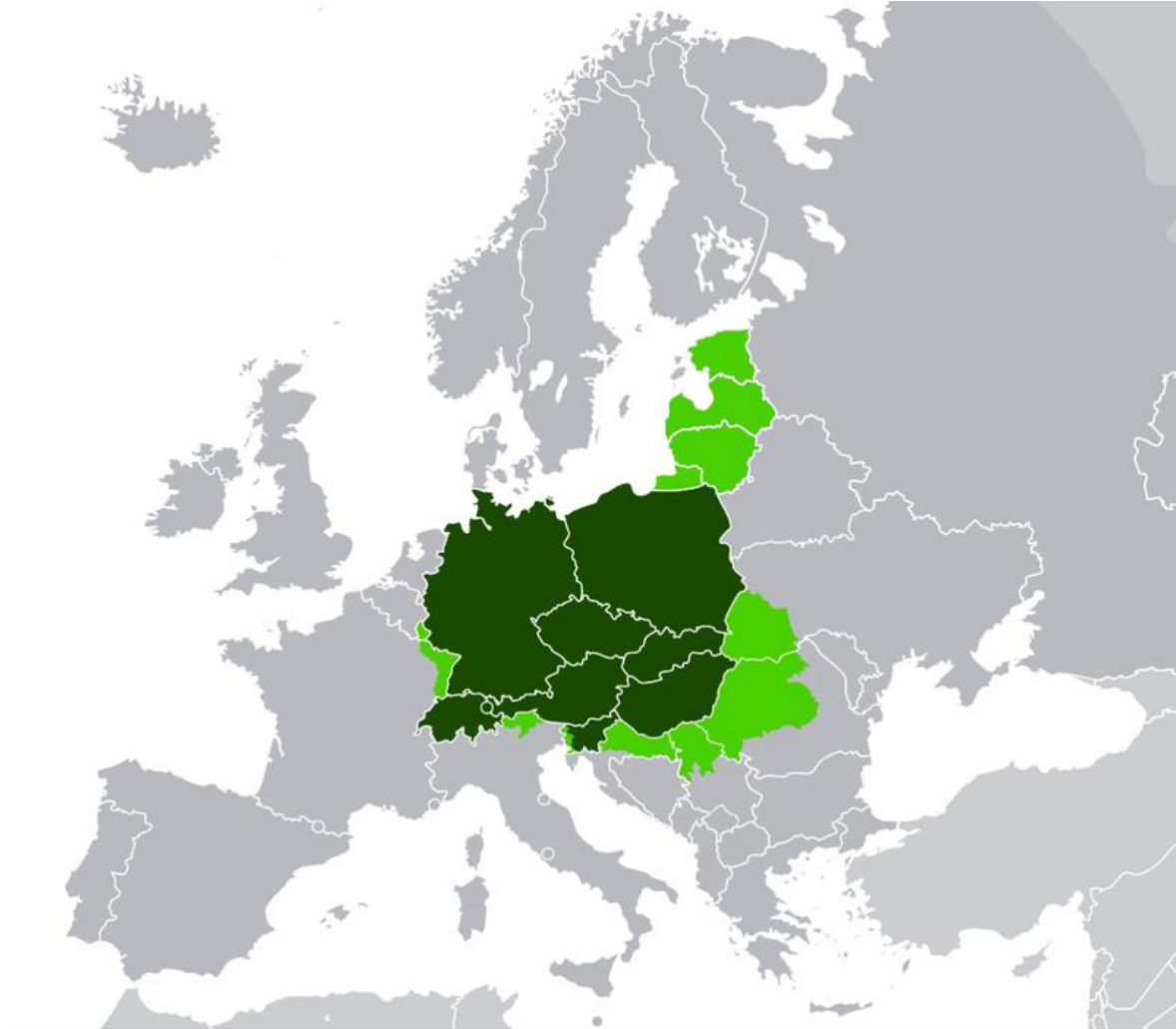

Biosférické rezervace

Národní parky

Střední Evropa a její přírodní podmínky

Central Europe

- by cultural and political criteria
- by cultural criteria

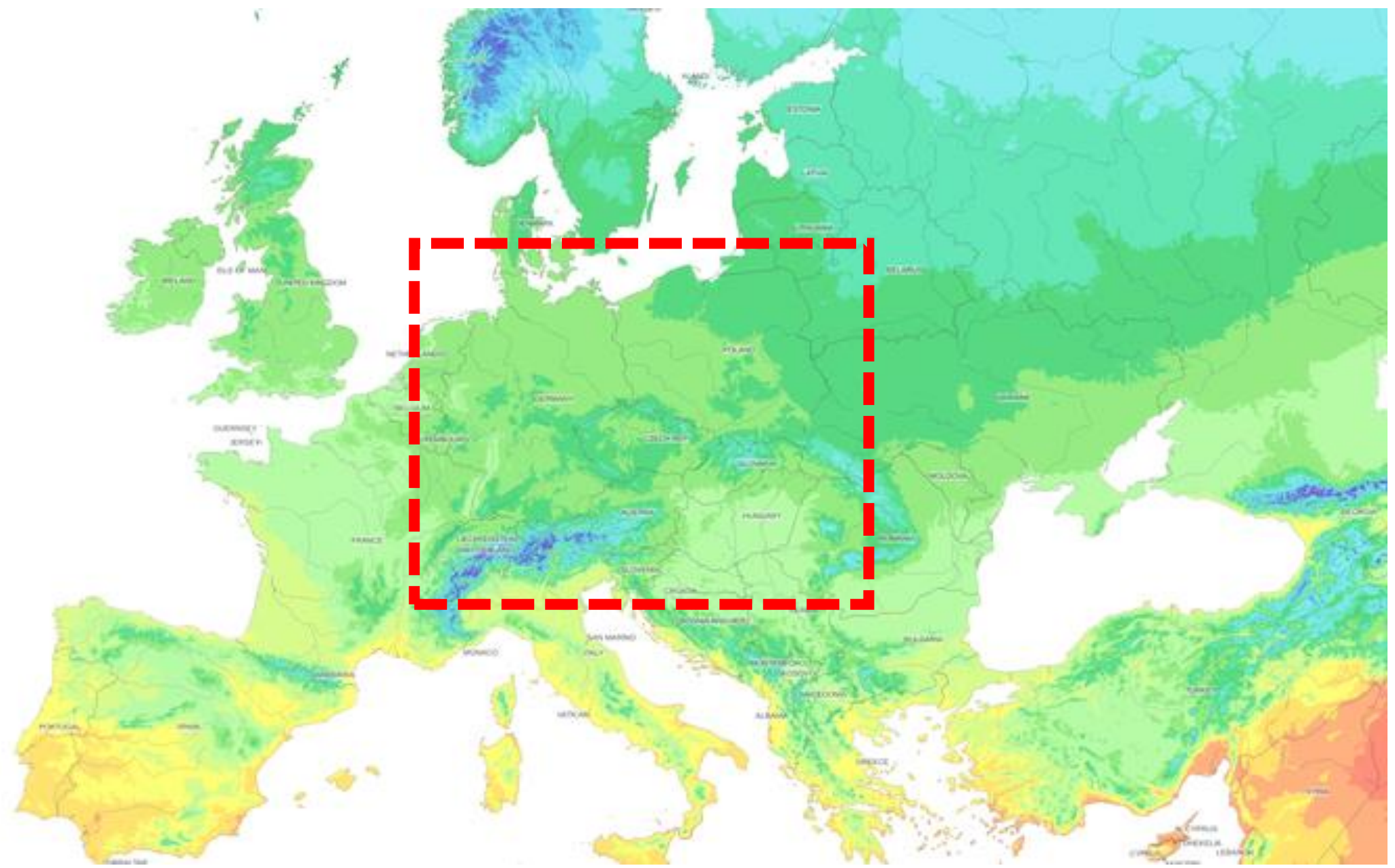
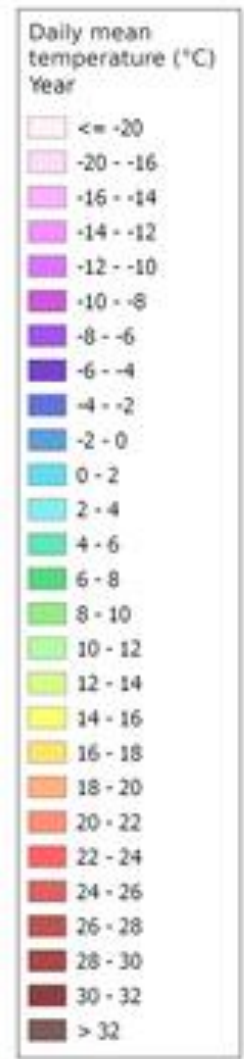
Povrch

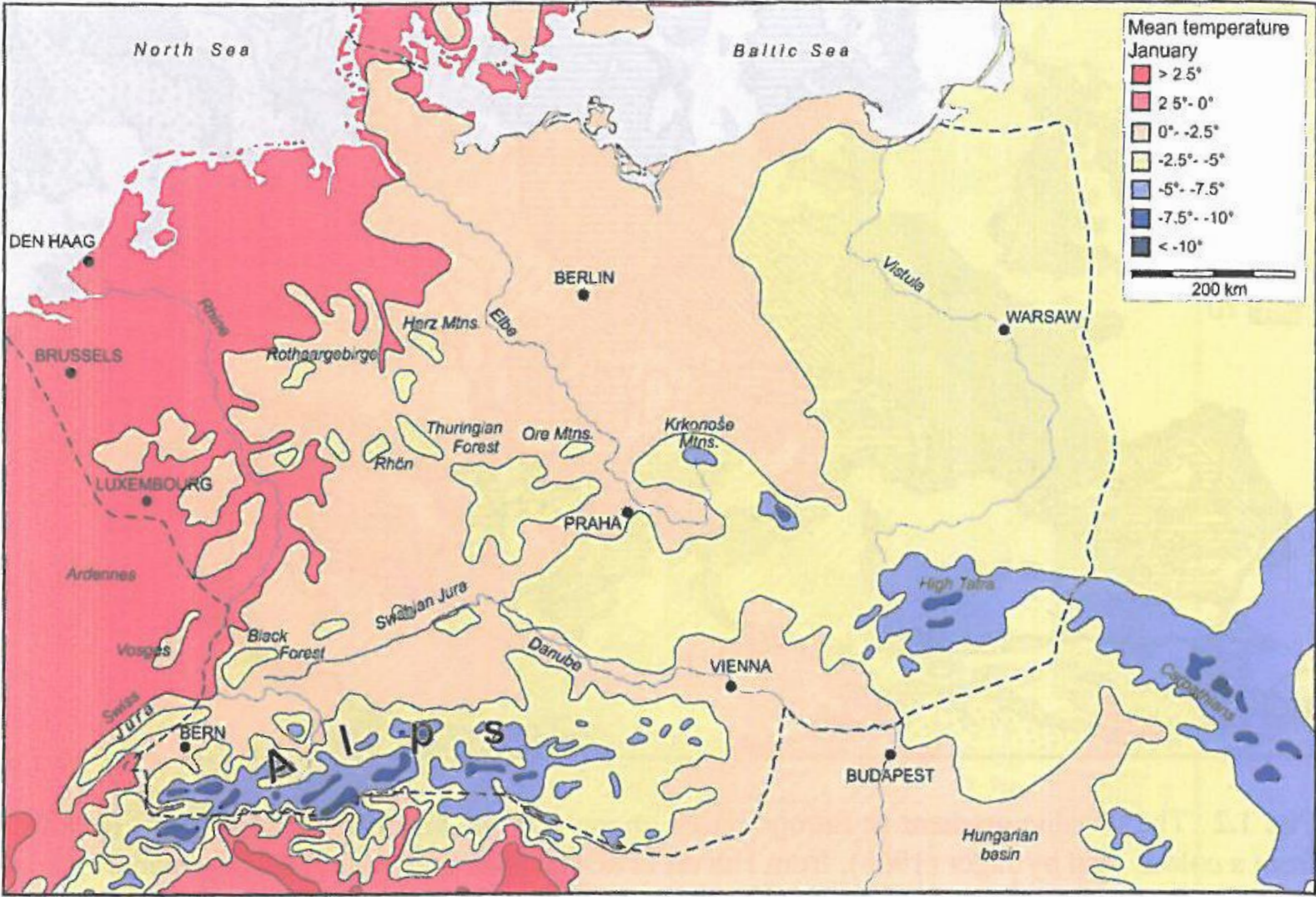
Povrch

Klima

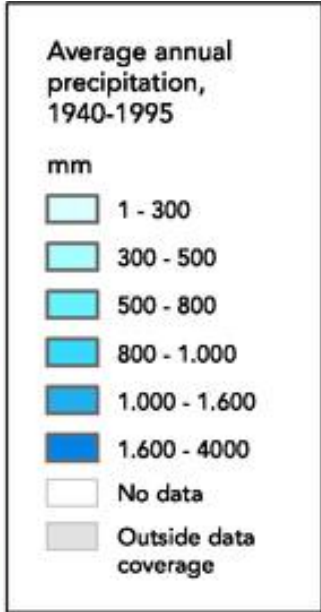
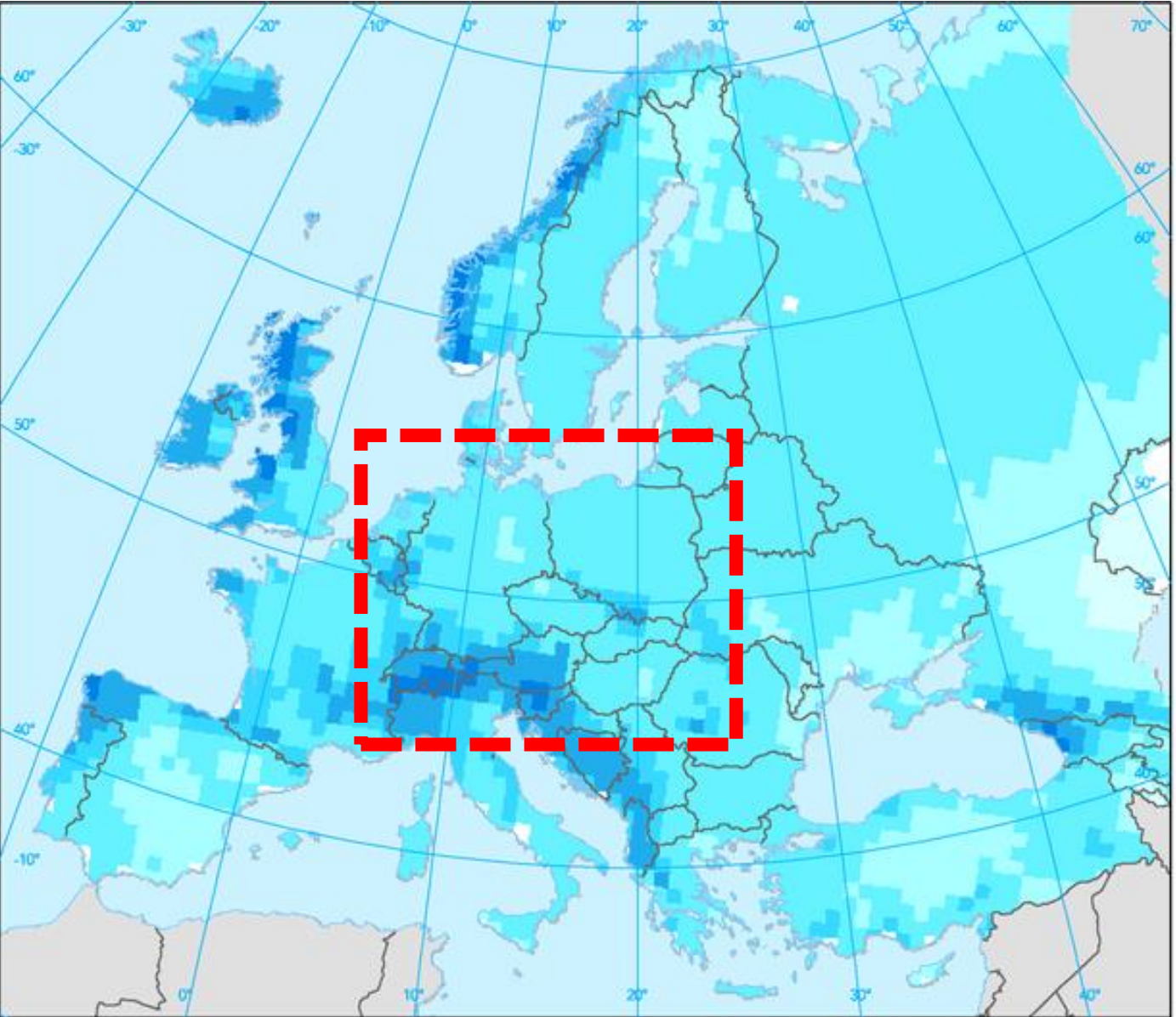

Klima

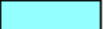

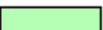

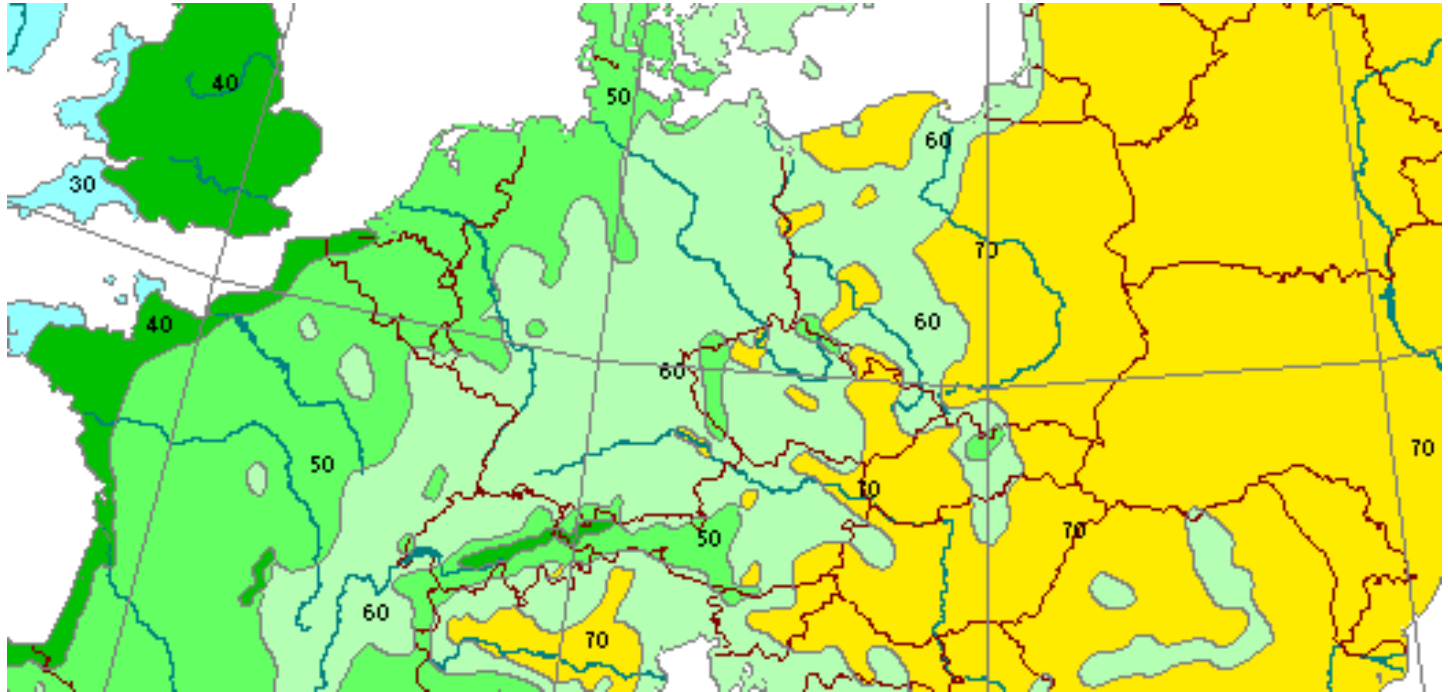
Map 1.2 Average air temperature in January in Central Europe

Klima

Klima

	20.- Euhyperoceanic	6726 px (0.99 %)
	30.- Subhyperoceanic	20840 px (3.06 %)
	40.- Semihyperoceanic	37985 px (5.58 %)
	50.- Euroceanic	62807 px (9.23 %)
	60.- Semicontinental	146624 px (21.56 %)
	70.- Subcontinental	255099 px (37.50 %)
	80.- Eucontinental	150120 px (22.07 %)

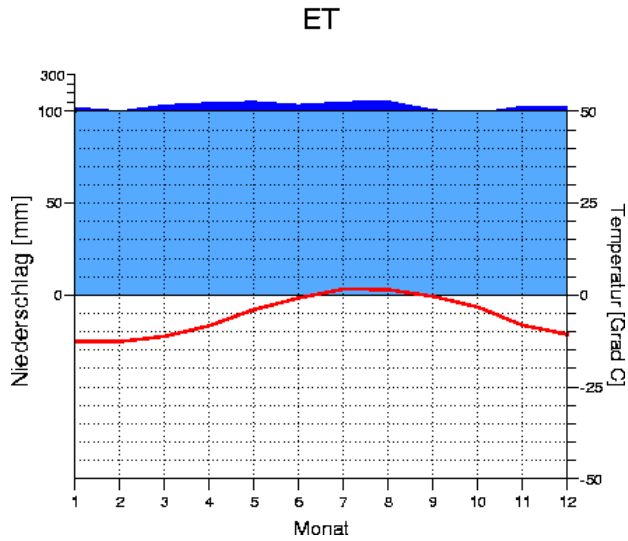
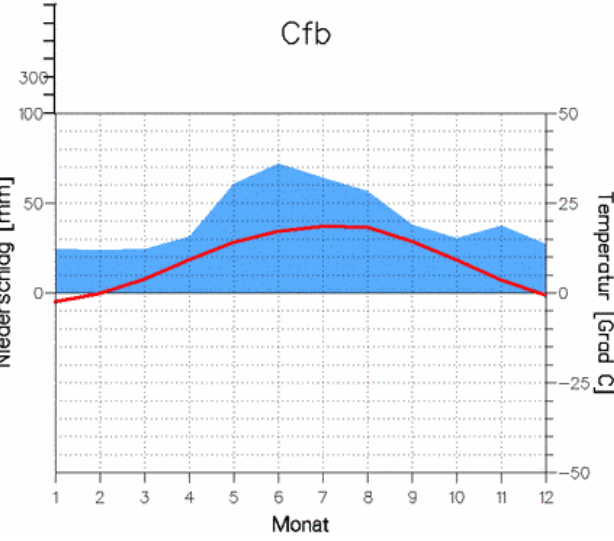
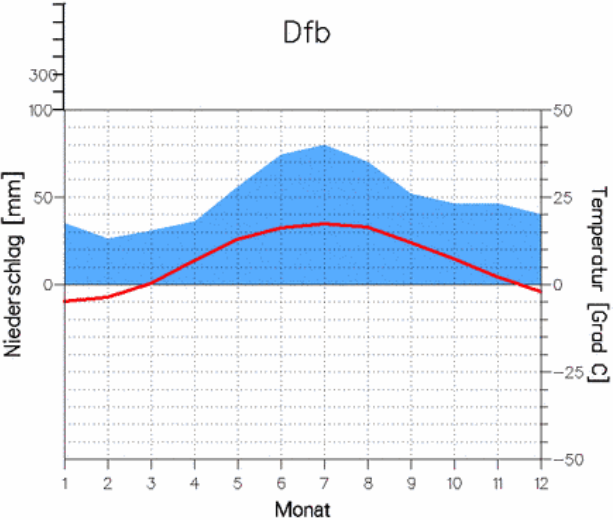
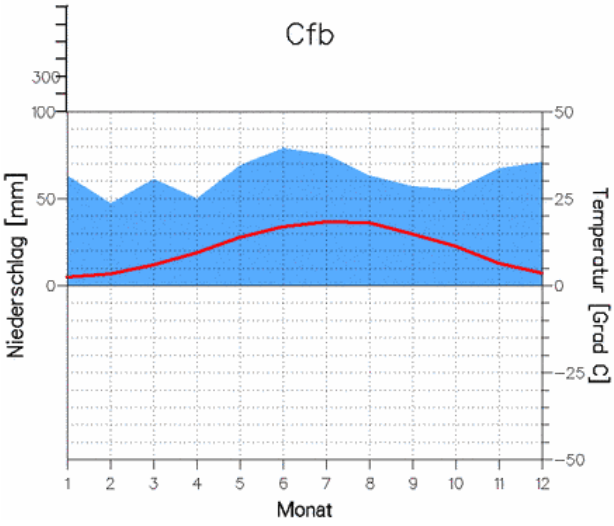
Rivas-Martínez et al. 2008

Duesseldorf
37 m
10.3 Grad C
759 mm

Bialystok
148 m
6.7 Grad C
592 mm

Brno
241 m
8.7 Grad C
490 mm

Sonnblick
3107 m
-5.8 Grad C
1632 mm

Central Europe = forest-friendly climate

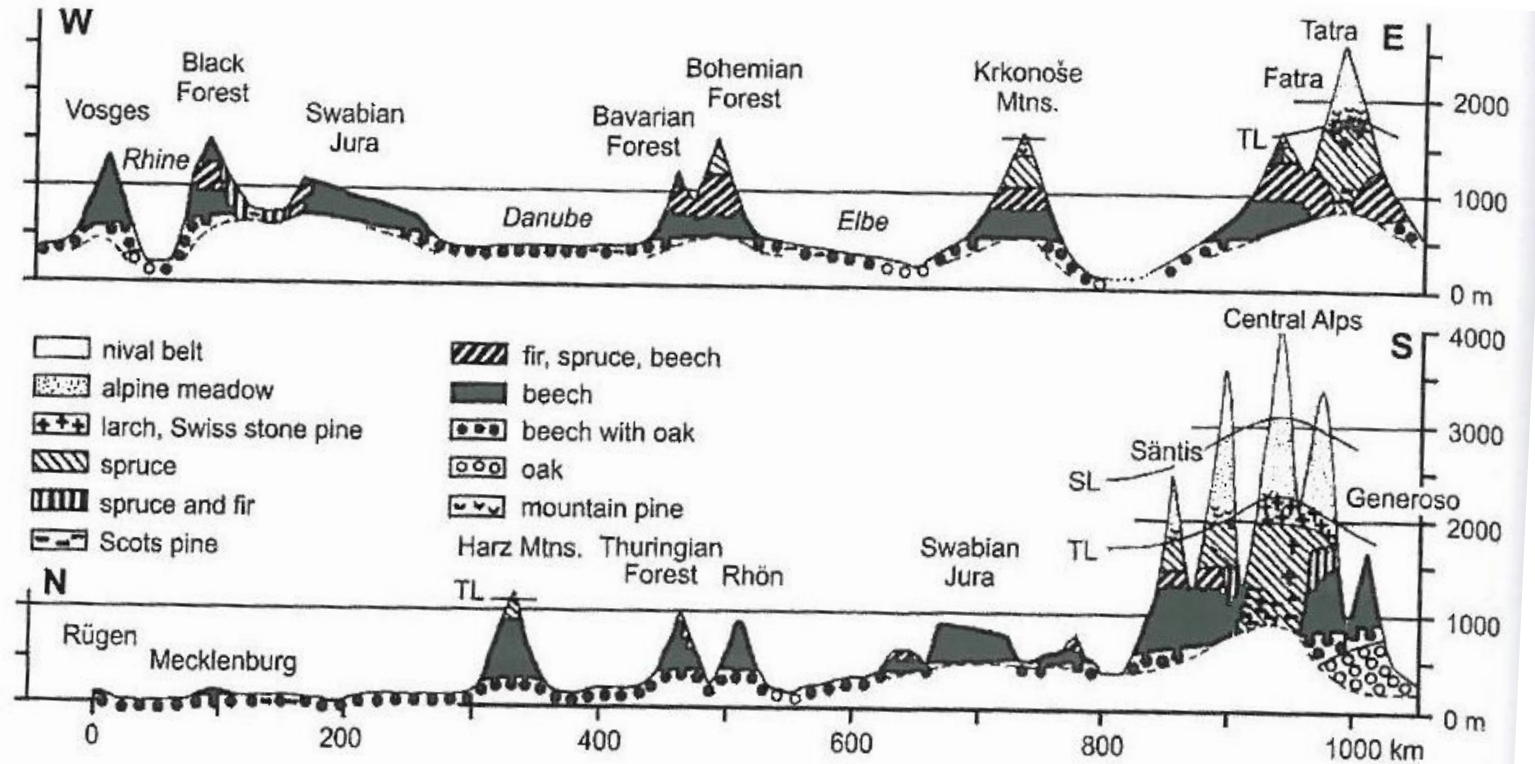
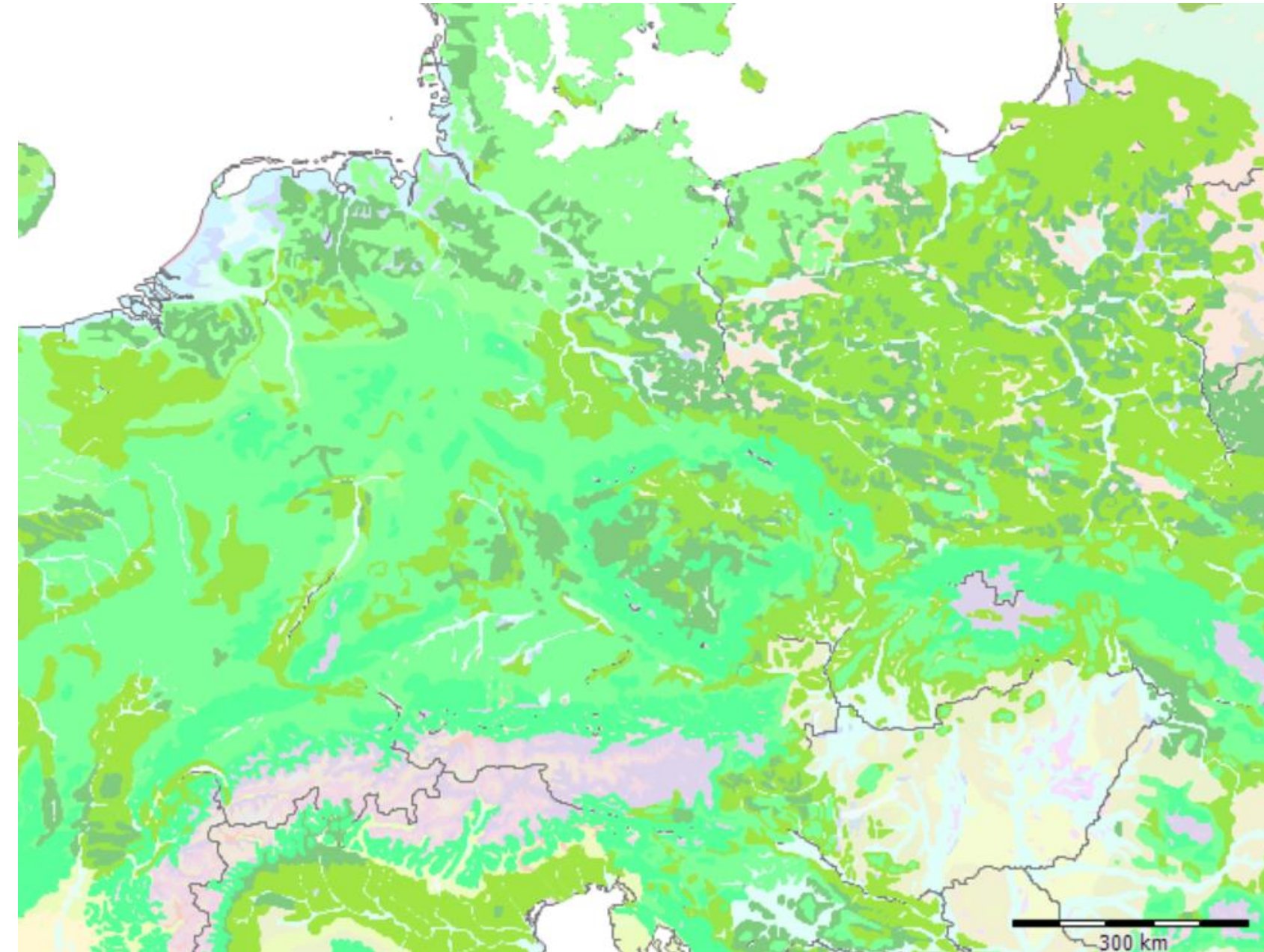

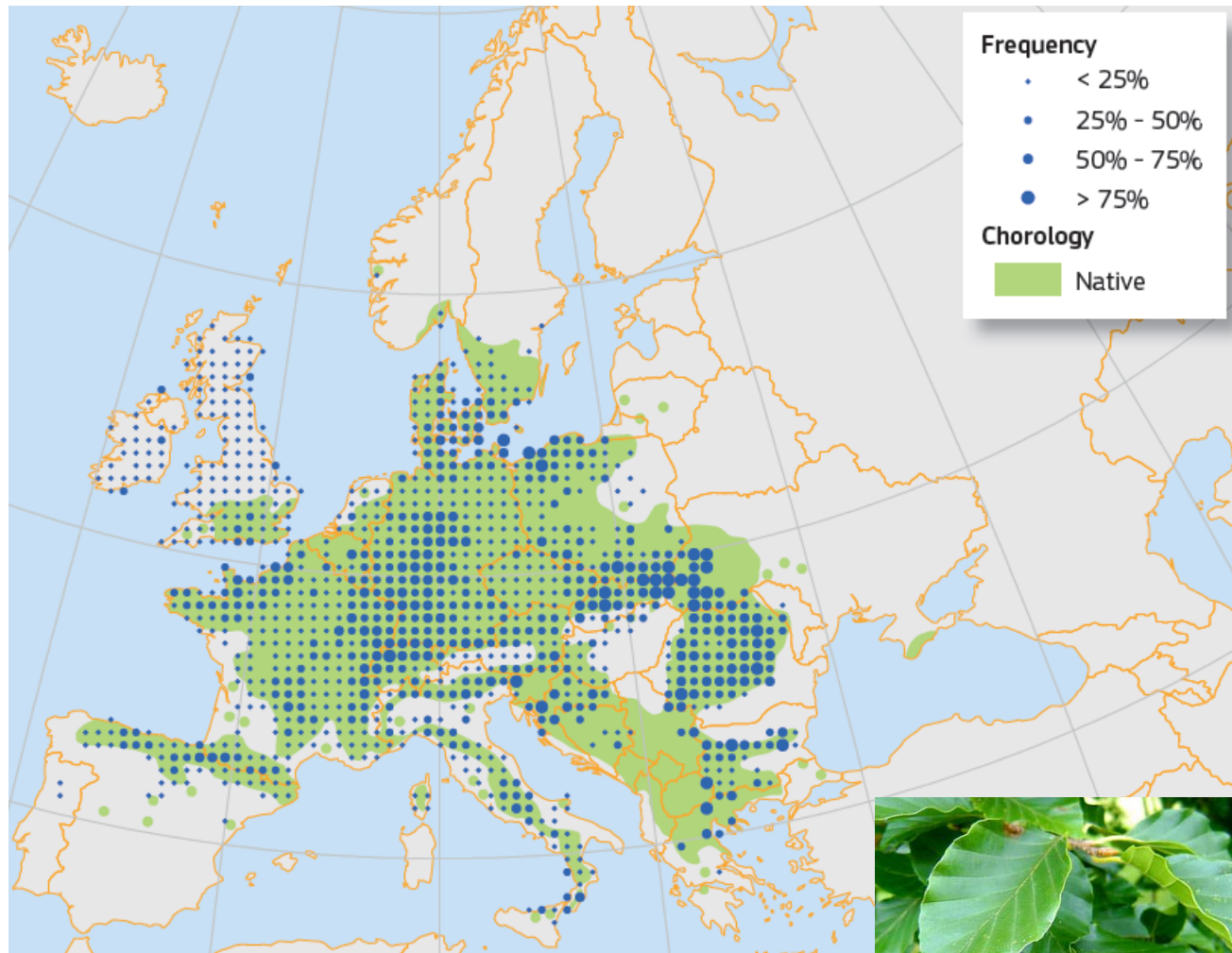
Fig. 1.6 Schematic cross section through the natural vegetation zones of Central Europe, roughly from west to east and from north to south. Beech dominates only in climates with oceanic influence, whilst conifers are more frequent in more continental climates, as found in the inner Alps. Most of the belts increase in altitude with decreasing latitude and increasing surrounding mountain mass ('Massenerhebung'). TL tree line, SL snow line. Fir is also present in the potential natural vegetation of the Vosges, but spruce is not

Mezofilní opadavé lesy jako přírodní vegetace

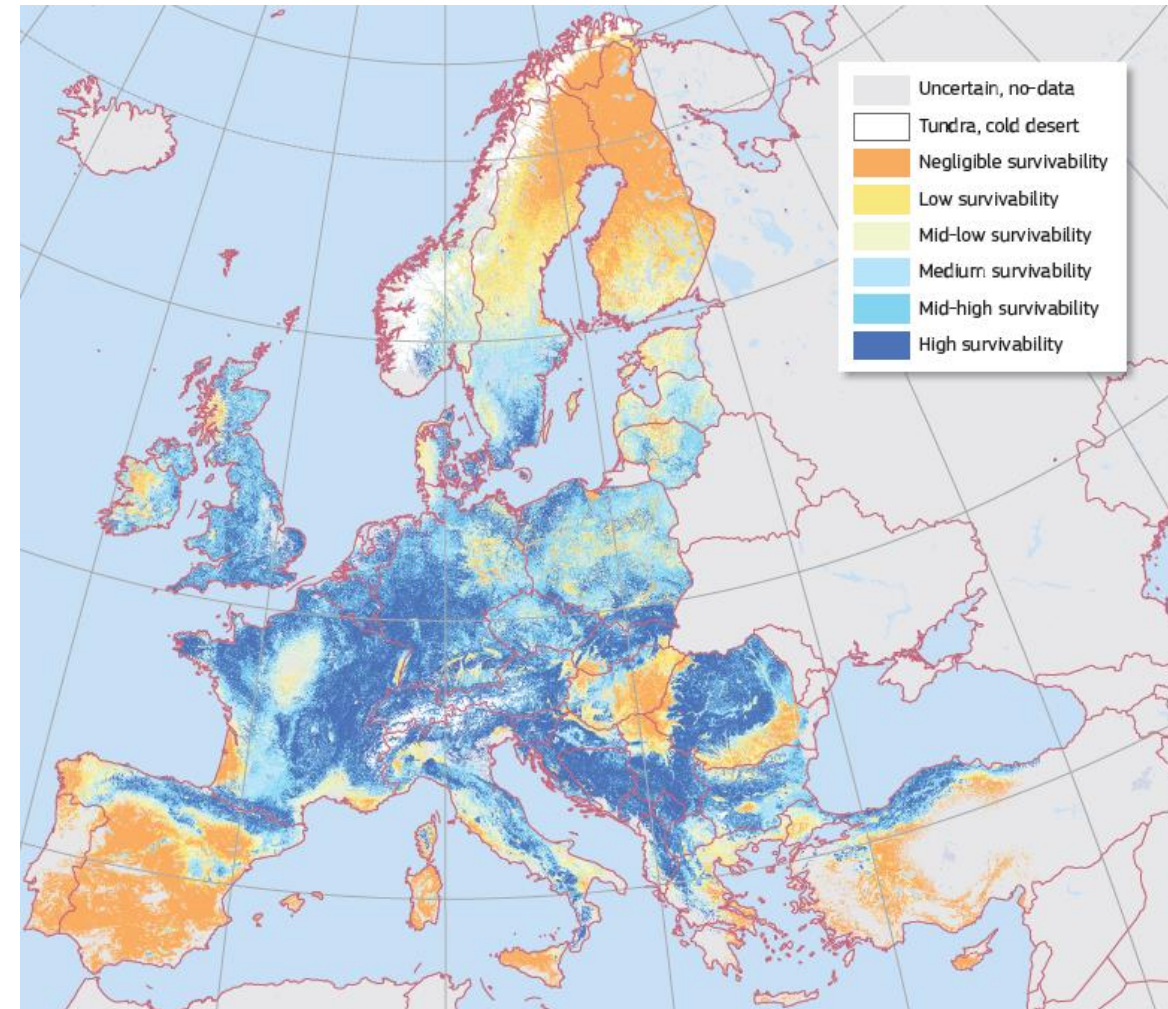

Bohn et al. 2000-2003

Mezofilní opadavé lesy jako přírodní vegetace

Rozšíření buku lesního (*Fagus sylvatica*).
San-Miguel-Ayanz et al. 2016.

Vhodnosti stanoviště (*habitat suitability*)
pro buk lesní (*Fagus sylvatica*).
San-Miguel-Ayanz et al. 2016.

Biogeografie

Bb. ATLANTIC-CENTRAL EUROPEAN

4. Atlantic European

4.a. Cantabroatlantic, 4b. Orocantabrian, 4c. Britannic, 4d. Azorean

5. Central European

5a. Subatlantic, 5b. Middle European, 5c. Hemiboreal Baltic

6. Sarmatian

6a. Central Russian, 6b Volgan-Tartarian

Bc. ALPINO-CAUCASIAN

7. Cévenno-Pyrenean

7a. Prepyrenean, 7b. Central Pyrenean, 7c. Eastern Pyrenean,

7d. Cévennean, 7d. Auvergnean

8. Alpine

8a. Mediterranean Alpine, 8b. Western Alpine, 8c. Central Alpine,

8d. Eastern Alpine

9. Apennino-Balkan

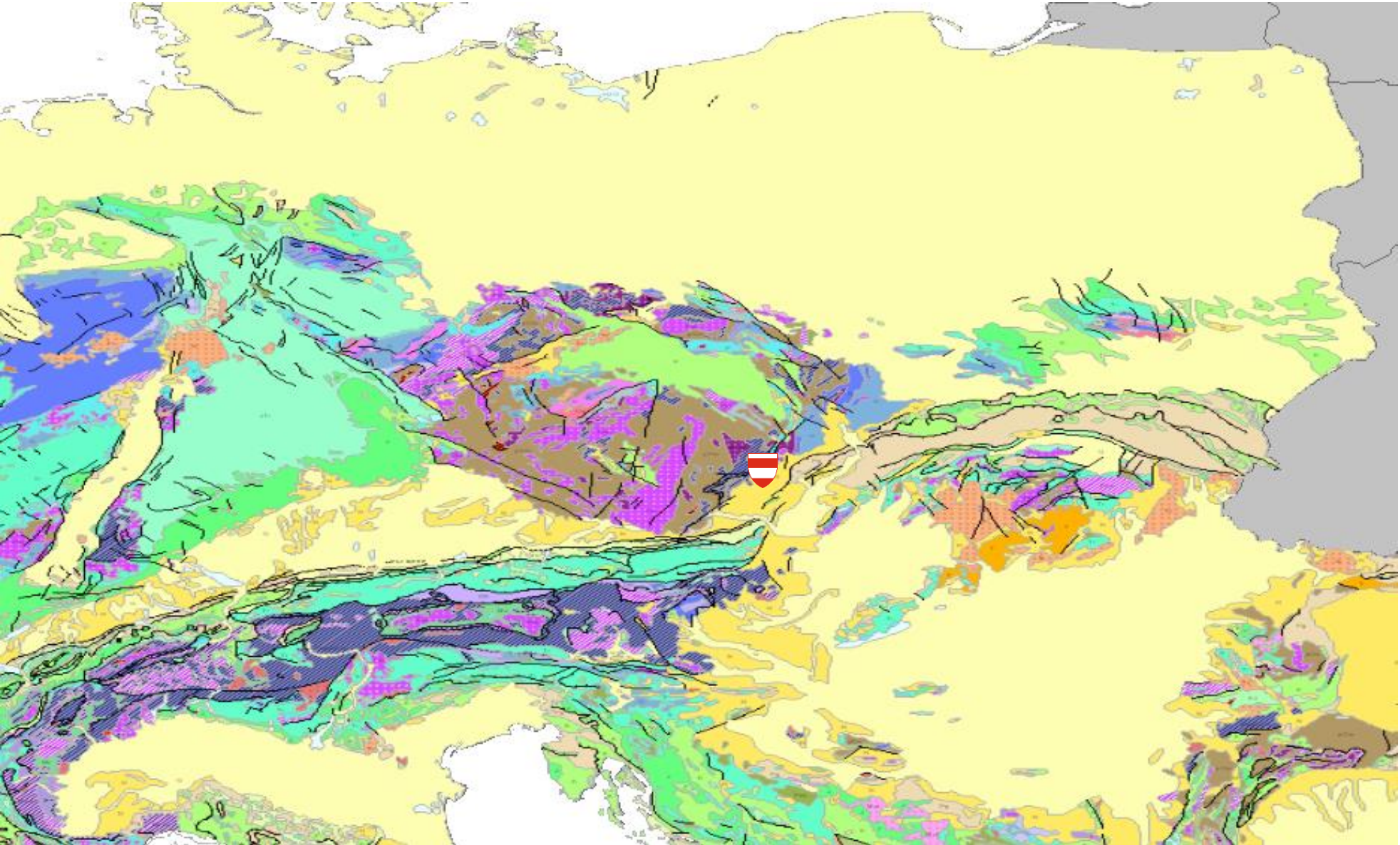
9a. Apennine, 9b. Padanian, 9c. Ilyrian, 9d. Pindan, 9e. Bulgarian

10. Pannonio-Carpathian

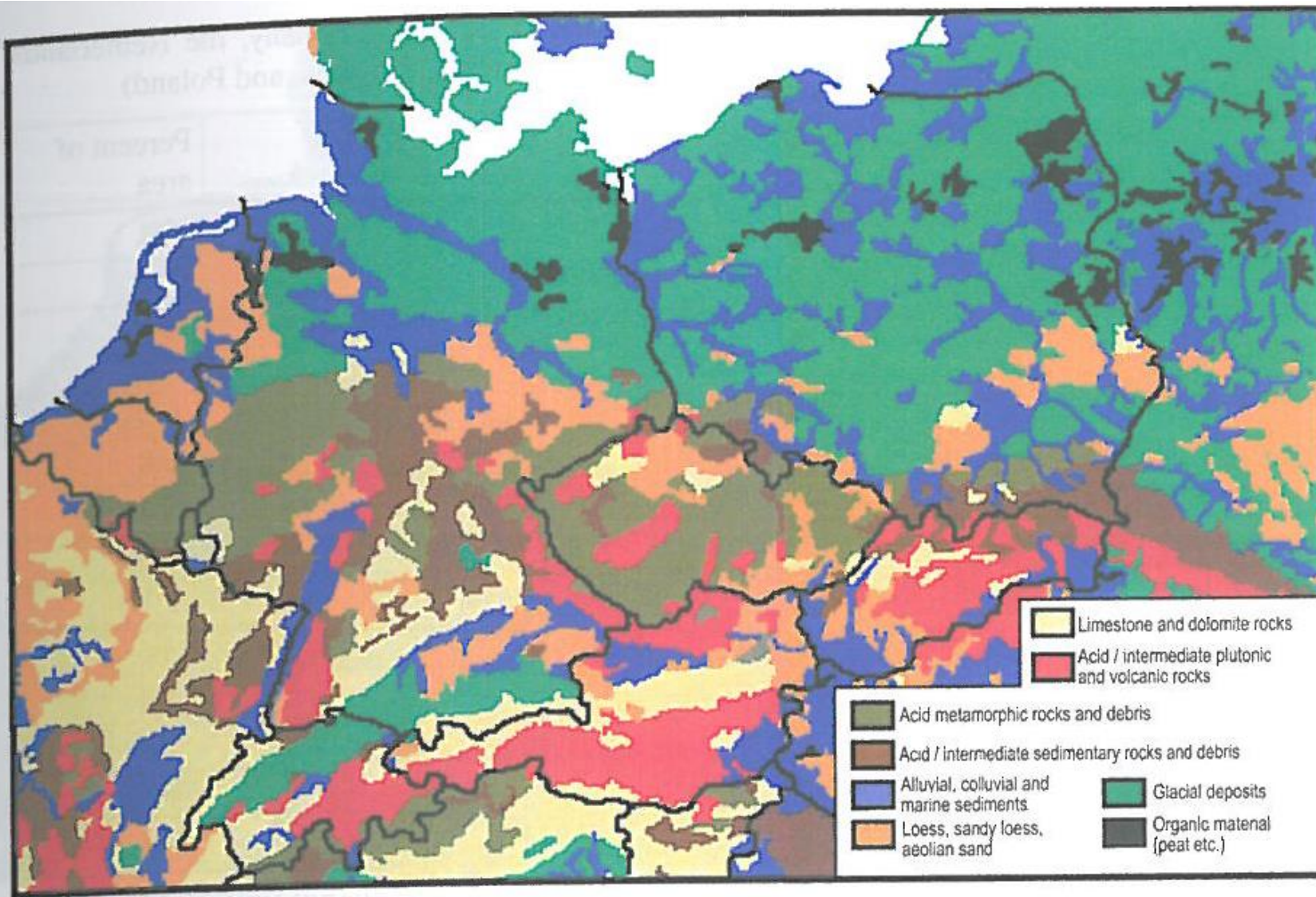
10a. Pannonian, 10b. Carpathian, 10c. Dunareo-Moldavian

Geologie

Geologie

Pískovec, jílovec	8 %
Kyselé magmatity	7 %
Kyselé metamorfity	11 %
Kyselé vulkanity	1 %
Bazické vulkanity	1 %
Vápenec, dolomit	10 %
Měkké sedimenty	15 %
Říční písky a štěrky	2 %
Spraš	14 %
Glacifluviální sedimenty	18 %
Glaciální morény	8 %
Organické sedimenty	2 %
Další	3 %

Kyselé 53% vs. Bazické 25 % vs. ostatní 22 %

Přibližné rozšíření osmi hlavní typů geologického substrátu ve střední Evropě (European Soil Database v. 2.0, EUR 19945 EN, 2004).

Hydrologie

Základní ekofenomény středoevropské krajiny

- **Ekofenomén (geomorfologicko-ekologický fenomén)**

- Charakteristický soubor stanovišť a procesů s typickou flórou a faunou podmíněný geologickými a hydrologickými poměry, reliéfem i klimatem
- Označuje určitou zvláštnost dané lokality v krajině, „**něco navíc**“
- **Ostrovní charakter v „průměrné“ krajině**
- Změna druhového složení, **zvyšují biodiverzitu krajiny**
- Dobře patrné v minerálně chudé a zarovnané krajině (např. Český masiv, Polsko)
- Hadcové ostrůvky v kyselu Českého masivu, pískovcová skalní města v plochém reliéfu České křídové tabule, hluboká říční údolí zařezaná do plošin jihozápadní Moravy, členitý Moravský kras obklopený nekrasovými horninami...

Základní ekofenomény středoevropské krajiny

• Ekofenomén – historie konceptu

- Koncept poprvé použil rakouský botanik **Rudolf Scharfetter** (1880–1956) v 1918
 - **Gipfel-phänomen** – vyjádření výjimečnosti bezlesích vrcholů
- Do naší literatury zavedl **I. Klášterský** (1928) – vrcholový fenomén v Karpatech
- Více se u nás rozšířil později – Jeníkovy skripta geobotaniky (1964)
- **J. Jeník a J. Slavíková** – říční fenomén (1964), popsán ze středního Povltaví
- Články **V. Ložka** od druhé poloviny 20. stol.
- Později u nás studován např. T. Sýkorou, T. Kučerou, J. Sádlem a dalšími

Beiträge zur Kenntnis subalpiner Pflanzenformationen.

Von Dr. Rudolf Scharfetter (Graz).

(Schluß.)¹⁾

C. Die Mähwiesen.

Die oben erwähnte „Bergwiese“, deren Vegetation sich von den beweideten Fluren der „Waldweide“ hinsichtlich der Wachstumsweise, nicht aber hinsichtlich der floristischen Zusammensetzung unterscheidet, leitet uns zur Besprechung der Mähwiesen über. Wir müssen unsere Bergwiese als ein „Agrostidetum“ bezeichnen, weil ihre Hauptart *Agrostis alba* ist. Diese Bergwiese zeigt uns aber auch, welche Formation sich zunächst entwickelt, wenn ein Waldweidegebiet der Beweidung entzogen wird. Es wäre durchaus künstlich, diese Mähwiesen, welche die Hänge in der unmittelbaren Umgebung der Häuser einnehmen, von den Kulturwiesen, die sich auf dem mehr ebenen ehemaligen Seeboden ausdehnen, als eigene Fazies abzusondern; mir fiel nur auf, daß letztere wohl wegen der größeren Feuchtigkeit ein stärkeres Hervortreten von *Deschampsia caespitosa* zeigten.

Wir erwähnten, daß die natürlichen Formationen des Gebietes ausschließlich in den Dienst der Viehzucht gestellt werden. Auch die Anlage dieser Mähwiesen steht damit im Zusammenhang. Das Vieh kommt um den 15. Juni nach Flatnitz und bleibt bis Anfang September;

¹⁾ Vgl. „Österr. botan. Zeitschr.“, Jahrg. 1918 (LXVII), Heft 1, S. 1–14.

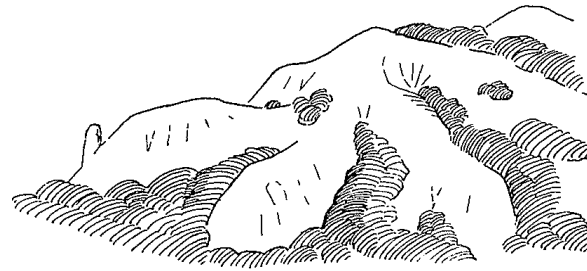

Základní ekofenomény středoevropské krajiny

Vybrané ekofenomény a jejich možných členění (sensu Kučera 1997):

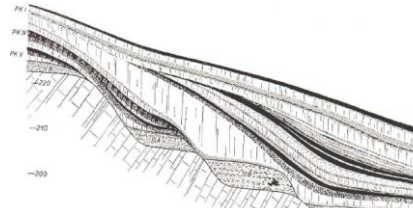
1) Fenomény podmíněné horninou a makro/mezoreliéfem

- a) pískovcový
- b) krasový, dolomitový
- c) neovulkanitový

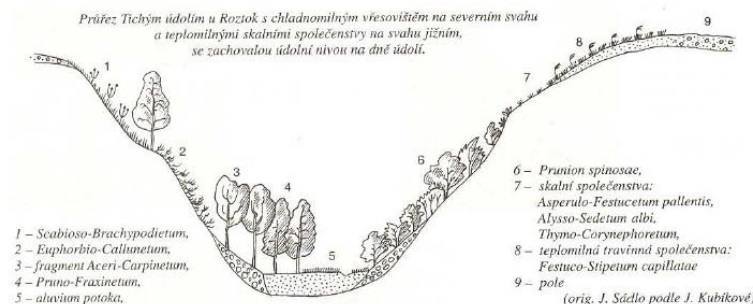
2) Fenomény podmíněné úživností a rozpadem hornin mezo/mikroreliefu

- d) hadcový
- e) sprašový

3) Fenomény podmíněné vodní erozí a mezo/mikroklimaticky

- f) říční
- g) vrcholový
- h) karový
- i) suťový

EKOFENOMÉNY NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

PŘÍLOHA 1

